

Tyresö kommun
Socialförvaltningen
Ida Marén
Utredare

TJÄNSTESKRIVELSE

2017-11-16

1 (8)

Diarienummer

2017/SN 0180

Socialnämnden

Revidering av riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ekonomiskt bistånd

Förslag till beslut

1. Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ekonomiskt bistånd antas.
2. Riktlinjerna tillämpas från och med den 1 januari 2018.

Socialförvaltningen



Magnus Lublin
Förvaltningschef



Gunny Bäckström
Stabschef

Sammanfattning

Nu gällande riktlinjer för ekonomiskt bistånd fastställdes av socialnämnden den 18 juni 2008, § 1052. Ett förslag till reviderade riktlinjer har nu arbetats fram, bland annat med anledning av nya arbetsmetoder och rättsliga avgöranden inom området och att föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen har ändrats. Ett annat syfte med revideringen har varit att tydliggöra kriterier för olika

former av ekonomiskt bistånd och att lyfta fram barnperspektivet i handläggningen.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden antar reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ekonomiskt bistånd.

Beskrivning av ärendet

Ekonomiskt bistånd består av två delar: försörjningsstöd och bistånd för livsföring i övrigt. Försörjningsstödet prövas månadsvis och täcker de vanliga och regelbundet återkommande kostnaderna för till exempel mat, kläder, förbrukningsvaror, boende och hushållsel. Ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt gäller kostnader som är tillfälliga och inte täcks av försörjningsstödet. Vanliga behov är till exempel kostnader för läkarvård, medicin, tandvård, glasögon, möbler eller annat till hemmet och flyttning.

Nu gällande riktlinjer för ekonomiskt bistånd fastställdes av socialnämnden den 18 juni 2008, § 1052. Därefter har revideringar gjorts 2013 och 2015, utifrån förändringar inom verksamhetsområdet.

Riktlinjerna är ett styrdokument främst riktat till socialsekreterare som utreder och fattar delegationsbeslut om försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt inom individ- och familjeomsorgen. Syftet med riktlinjerna är att de ska verka som vägledning i socialsekreterarens arbete med rättssäker utredning, behovsbedömning och beslutsfattande samt uppföljning av insatser.

Riktlinjerna är ett komplement till gällande lagstiftning och andra nationella styrdokument och regelverk inom området och innebär inte någon inskränkning i förhållande till dessa. Riktlinjerna innebär inte någon begränsning av den enskildes möjligheter att få sin ansökan individuellt prövad. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger, kan avsteg från riktlinjerna motiveras.

Förvaltningen har nu gjort en översyn av riktlinjerna, bland annat för att tydliggöra bedömningsgrunder för olika former av ekonomiskt bistånd samt med anledning av nya arbetsmetoder och rättsliga avgöranden inom området och att nya föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen publicerats.

Nedan sammanfattas de innehållsmässiga förändringar som återfinns i förvaltningens förslag till reviderade riktlinjer. Därutöver förekommer mindre justeringar som avser att förtydliga och förbättra riktlinjerna utan att förändra deras nuvarande innebörd. Samtliga förslag till förändringar i riktlinjerna omfattas av 4 kap 1 § socialtjänstlagen.

Samtliga ändringar i dokumentet är gulmarkerade.

Ett tydligare likabehandlingsperspektiv

Utifrån Tyresö kommuns likabehandlingspolicy, antagen av kommunfullmäktige den 13 december 2012, ska likabehandlingsperspektivet avspeglas i det dagliga arbetet i Tyresö kommuns verksamheter. Likabehandlingspolicyn och planen, beslutad av Kommunstyrelsen 2016, utgår från diskrimineringslagen. Enheten för försörjningsstöd har under våren 2017 genomgått kompetenshöjande insatser som resulterat i att verksamheten hbtq-certifierats. Ett avsnitt om likabehandling har lagts till för att ytterligare främja ett mer integrerat normkritiskt perspektiv. (Se avsnitt 1.2.4)

Barnperspektivet

Barnperspektivet i handläggningen av ärenden har arbetats in mer i riktlinjerna. Bland annat förtydligas att socialsekreteraren, vid beslut som rör barn, inte enbart ska beakta barnets bästa, utan i sin dokumentation ange vilka överväganden som har gjorts utifrån barnets bästa inför beslut, både när det gäller bifall och avslag.

Nedanstående förslag till förändringar i handläggning och behovsbedömning om rätt till ekonomiskt bistånd har också tagits fram utifrån barnperspektivet.

- För att barn som går på förskola/fritidshem ska ha möjlighet till fyra veckors sammanhängande ledighet under perioden juni till augusti får föräldrar som har försörjningsstöd, efter en individuell prövning, möjlighet att stanna hemma med barnen.

Detta föreslås gälla de som är arbetssökande, i de fall det inte finns en annan förälder hemma och i hushåll som har haft försörjningsstöd i minst tre månader sammanhängande under perioden innan. Detta för att det inte är rimligt att

börja sin period med försörjningsstöd på sommaren med ledighet. Föräldern kvarstår under tiden som arbetssökande, men det finns inget krav på deltagande i sysselsättning/verksamhet vilket innebär att barnet/barnen inte behöver vara i barnomsorg. Om det finns två föräldrar till barnet/barnen som är arbetssökande bör den förälder som står närmast arbetsmarknaden behålla sin planering.

Förslaget bottnar i barnkonventionen och barns rätt till ledighet och vila. För en familj som haft försörjningsstöd en längre period är det påfrestande för barnen att ständigt vara i barnomsorg, utan samma möjlighet till ledighet och tid med föräldrarna som andra barn.

I handläggningen blir detta en del av den planering som socialsekreteraren gör med den enskilde kring vad denne ska göra under kommande månad. Det är en överenskommelse och utgör således inte ett eget beslut. Tanken är att det ska finnas möjlighet att göra en individuell planering utifrån barnens bästa. (Se avsnitt 5.2.5)

- Fritidsaktiviteter

Ekonomiskt bistånd föreslås efter en individuell prövning kunna ges för att barn och ungdomar i familjer som har försörjningsstöd ska kunna delta i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn.

Under andra halvåret 2014 utgick statsbidrag till kommunerna för att ge hushåll med försörjningsstöd med barn i årskurs 4-9 möjlighet att söka ekonomisk ersättning för barnens fritidsaktiviteter. Statsbidraget skulle kompensera för kommunernas ökade kostnader. Aktuella hushåll informerades om möjligheten via informationsutskick och i samtal direkt med barn i hushåll där fritidspeng kunde vara aktuellt. En uppföljning av statsbidraget visar att åtta hushåll i Tyresö tog del av fritidspengen och att fritidspengen gick till exempelvis scoutavgift, medlemsavgift i idrottsklubb och sportutrustning. I de fall kostnaden översteg 1 500 kronor avslogs den överstigande delen.

Den 1 januari 2016 avskaffades fritidspengen och istället höjdes riksnormen för barn med motsvarande belopp som maximalt kunde betalas ut i fritidspeng (dvs. 3 000 kr per år). I Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2013:1) framgår att

socialnämnden bör beräkna kostnaderna till en högre nivå om det är en förutsättning för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Höjningen av riksnormen motsvarar cirka 240 kronor per månad fördelat över året. Idag går det inte att se i vilken utsträckning den delen av försörjningsstödet utnyttjas till kostnader för fritidsaktiviteter för barn och ungdomar. Det kräver av ett hushåll att pengarna läggs undan för att en eller två gånger per år kunna klara en större summa i medlemsavgift eller liknande. (Se avsnitt 4.5)

Merkostnader vid särskild kost

Vilka sjukdomar som kan motivera merkostnader för särskild kost är förtydligat i riktlinjerna. Konsumentverkets beräkningar brukar användas som vägledning när det gäller merkostnader för specialkost. Konsumentverket beräknar numera enbart merkostnader för glutenfri och mjölkproteinfri kost. (Se avsnitt 3.1.3)

Hemutrustning - dator och internetuppkoppling

Utifrån Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd, SOSFS 2013:1, anges att dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning. Vidare framgår att nämnden vid sin bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling särskilt bör ta hänsyn till behoven hos barn och ungdomar som går i skolan.

Frågan om behov av tillgång till internetuppkoppling i hemmet för enskilda generellt, har avgjorts i Högsta förvaltningsdomstolen i maj 2017.¹ I domen anges att det för enskilda numera som regel finns ett klart behov av att ha tillgång till internet i hemmet för att effektivt kunna ta del i samhällslivet. ”Utrymmet för att anse att en enskild är tillförsäkrad en skälig levnadsnivå i socialtjänstlagens mening även utan tillgång till internet i hemmet är därför synnerligen begränsat.”

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att hushåll med barn i skolålder, kan beviljas ekonomiskt bistånd till inköp av dator med max 6 procent av prisbasbeloppet², PBB, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Biståndet kan även ges till hushåll med enbart vuxna efter en individuell prövning.

¹ Högsta förvaltningsdomstolen, 2016-1893, beslutsdatum: 2017-05-11

² För 2017 motsvarar det 2 688 kronor



Ekonomiskt bistånd till internetabonnemang motsvarande det billigaste alternativet kan också ges. (Se avsnitt 4.9.1)

Studerande SFI

Förslag att vuxna som vill studera svenska för invandrare (SFI) kan ha rätt till försörjningsstöd upp till och med kursnivå C om det bedöms att studierna är en förutsättning för att öka möjligheterna till arbete och egen försörjning. Efter kursnivå C räknas en person som fullt arbetsför/arbetsökande. Detta innebär ett förtydligande för när man räknas som fullt arbetsför. (Se avsnitt 5.3.3)

Hyra vid inneboende

Idag anges i riktlinjerna att den faktiska hyran vid inneboende ska beviljas om den inte är oskälig, att utgångspunkten är vad ett studentrum kostar och att den beviljas med maximalt 8 procent av PBB. Detta motsvarar 3 584 kronor enligt årets prisbasbelopp.³ För att anpassa gränsen för vad som maximalt kan betalas ut till rådande bostadsmarknad, föreslås en höjning till 12 procent av PBB, vilket motsvarar 5 300 kronor enligt årets prisbasbelopp. (Se avsnitt 3.2.4)

Nödbistånd

Personer som omfattas av lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., LMA, har inte rätt till försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL. Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom⁴ slagit fast att kommunen inte är skyldig att ge så kallat nödbistånd till den som får avslag på asylansökan och håller sig undan för att undgå avvisning. Domstolen slår fast att en person som håller sig undan ett avvisningsbeslut fortfarande omfattas av personkretsen i LMA. Detta gäller även om personen inte har rätt till bistånd enligt LMA. (Se avsnitt 2.3.2)

Glasögon – bidrag till barn och unga

Riksdagen har beslutat om lag (2016:35) gällande bidrag för glasögon till vissa barn och unga. Lagen och en av regeringen beslutad förordning (2016:36) trädde i kraft den 1 mars 2016. I lagens andra paragraf framgår att ett landsting ska lämna bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn och unga som är mellan 8 och 19 år.

³ 2017 års prisbasbelopp är 44 800 kronor

⁴ Högsta förvaltningsdomstolen mål nr 1527-1529-16, beslutsdatum 2017-06-05

Detta innebär att om ansökan om ekonomiskt bistånd gäller ett behov av glasögon till barn ska möjligheten till bidrag från landstinget tas med i bedömningen. (Se avsnitt 4.7)

Övrigt

I övrigt listas avsnitt som innehåller förändringar nedan:

- 1.1.2 Barnperspektiv (utökat stycke)
- 1.1.3 Kvinnofredsperspektiv och våld i nära relationer (ny formulering)
- 1.1.5 Samverkan (nytt stycke)
- 1.2 Styrdokument (nytt stycke)
- 2.3.2 Personer som söker asyl (utifrån dom⁵ i HFD)
- 3.1.1 Förhöjning av normen (utökat stycke)
- 3.1.2 Minskning av normen (nytt stycke)
- 3.1.2 Merkostnader vid särskild kost (förtydligande)
- 3.2.1 Arbetsresor (uppdaterade begrepp)
- 3.2.4 Boendekostnader – Inneboenderum (nytt maxbelopp)
- 3.6.4 Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende (ändring i text)
- 5.2.4 Kommunalt vårdnadsbidrag (tas bort då bidraget är avskaffat sedan februari 2016)
- 6.1.2 Försörjningshinder och ändamål (ändring av arbetsmetod enligt socialnämndens beslut 2017-03-29, § 1020)
- 6.1.4 Företrädare (nytt stycke)
- 6.4 Dokumentation (utökat utifrån barnperspektivet)
- 6.4.2 SIP (nytt stycke)
- 6.11 Avslagsbeslut och överklagande (utökat utifrån barnperspektivet)

Ekonomiska konsekvenser

Att föräldrar som har ekonomiskt bistånd får möjlighet att stanna hemma med sina barn som annars är på förskola eller i fritidshem, under fyra veckor perioden juni till augusti, bedöms inte innebära några merkostnader. Under sommaren håller de flesta av kommunens verksamheter och aktiviteter för

⁵ Mål nr 1527-1529-16, beslutsdatum 2017-06-05

arbetssökande stängt. Därav bedöms det inte väsentligt påverka den enskildes möjligheter till arbete.

När det gäller möjligheten att ge ekonomiskt bistånd till barn och ungdomars fritidsaktiviteter har förvaltningen beräknat att om alla barnfamiljer som fick försörjningsstöd i augusti 2017 (73 familjer⁶) skulle söka fritidspeng för ett barn var och få 1 500 kronor per termin, skulle det kosta 109 500 kronor per termin.

Förslaget att ge ekonomiskt bistånd till dator och internet är en anpassning till gällande rättsläge. Dator och internet är idag en förutsättning för att barn i skolåldern ska kunna göra skolarbete samt för att arbetssökande ska kunna söka arbete på ett effektivt sätt. En enklare dator kostar idag cirka 2 000 kronor. Ett internetabonnemang, det billigaste alternativet, kostar cirka 200 kronor i månaden. Ungefär 200 hushåll i Tyresö fick försörjningsstöd i augusti, varav cirka 70 hushåll hade minst ett barn i åldern 0-18 år. Om 70 hushåll skulle ansöka om ekonomiskt bistånd för att köpa en dator skulle det innebära en engångskostnad på 140 000 kronor. Ett internetabonnemang skulle kosta 14 000 kronor i månaden, eller 168 000 kronor per år.

Förslaget att ändra hyran för inneboende innebär att riktlinjerna anpassas till rådande bostadsmarknad och för att undvika andra, eventuellt dyrare lösningar med tillfälligt boende, eller att enskilda riskerar att bli bostadslösa. I september har enheten 41 personer med inneboendekontrakt och 14 personer som är bostadslösa.⁷

⁶ Uppgift från verksamhetsstödet Treserva. Anger antal hushåll med försörjningsstöd som har barn i åldrarna 0-18 år, i augusti 2017

⁷ Uppgifter från Treserva, september 2017